

УДК 336.71:174

ЧЕРНАДЧУК О.В., кандидат юридичних наук, старший викладач
Сумського державного університету

КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ КЛІЄНТА БАНКУ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Анотація. У статті визначено сутність конфіденційної інформації та особливості правового регулювання такого виду інформації. Здійснено порівняння понять “конфіденційна інформація” та “банківська таємниця”. Встановлені актуальні проблемні питання щодо передачі інформації клієнта банку, що має статус банківської таємниці.

Ключові слова: клієнт банку, конфіденційна інформація, банківська таємниця, дозвіл клієнта банку, передача прав вимоги за кредитним договором.

Аннотация. В статье определена сущность конфиденциальной информации и особенности правового регулирования такого вида информации. Проведено сравнение понятий “конфиденциальная информация” и “банковская тайна”. Установлены актуальные проблемные вопросы передачи информации клиента банка, которая имеет статус банковской тайны.

Ключевые слова: клиент банка, конфиденциальная информация, банковская тайна, разрешение клиента банка, передача прав требования по кредитному договору.

Summary. The article determines the essence of confidential information and features of legal regulation of this type of information. Also the concepts of “confidential information” and “banking secrecy” were compared and current problematic issues of transfer of information of bank customer having status of bank secrecy were raised.

Keywords: a bank customer, confidential information, bank secrecy, the permission of the bank customer, the transfer of claims under the loan agreement.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення реформування економіки в Україні вимагає підвищення рівня забезпечення економічної стабільності та безпеки з боку банківських установ. Саме тому побудова та функціонування банківської системи має ґрунтуватися на всебічному забезпеченні безпеки всіх сфер банківської діяльності. При цьому необхідно зауважити, що важливим моментом у даному випадку виступає не тільки інформаційна безпека банківських установ, але й безпека інформації самих клієнтів банку. Зважаючи на ту обставину, що з того моменту, коли особа стає клієнтом банківської установи, останній стає відомою конфіденційна інформація клієнта, не виключається можливість порушення самим банком конфіденційності такої інформації. Таким чином, вважаємо, що на сьогоднішній день питання порушення банківськими установами конфіденційності інформації клієнта є досить актуальною.

Метою статті є визначення особливостей конфіденційності інформації клієнта банку, розмежування понять “конфіденційна інформація” та “банківська таємниця”, а також встановлення проблемних аспектів порушення прав клієнта банку в контексті передачі, розголошення інформації, що має статус банківської таємниці.

Викладення основного матеріалу. З метою з’ясування проблемних питань, пов’язаних із порушенням конфіденційності інформації клієнта банку, преш за все вважаємо за необхідне визначити, що являє собою конфіденційна інформація взагалі та які особливості конфіденційної інформації клієнта банку зокрема.

Для цього необхідно звернутися до Закону України “Про інформацію” від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ (далі – Закон про інформацію). Аналіз положення ст. 21 Закону про інформацію дає можливість стверджувати, що конфіденційна інформація, поряд із таємною та службовою інформацією, є різновидом інформації з обмеженим доступом. При цьому ч. 2 ст. 21 Закону про інформацію встановлено, що конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб’єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом [5].

У свою чергу забезпечення захисту законних інтересів вкладників і клієнтів банків здійснюється у відповідності до положень Закону України “Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 року № 2121-ІІІ (далі – Закон про банки і банківську діяльність) [3]. Відповідно до ст. 2 Закону про банки і банківську діяльність клієнтом банку є будь-яка фізична чи юридична особа, що користується послугами банку [3]. Зазначене визначення дає можливість стверджувати, що будь-яка фізична чи юридична особа, яка користується послугами банку, автоматично стає клієнтом такого банку.

Зазначимо, що питанням правового регулювання банківської таємниці та конфіденційності інформації присвячена Глава 10 Розділу ІІІ Закону про банки і банківську діяльність. Отже, правові положення щодо банківської таємниці та конфіденційності інформації виділені у окрему Главу закону. Вважаємо за необхідне встановити, в чому полягає співвідношення банківської таємниці з іншою правовою категорією, а саме з категорією конфіденційної інформації.

Відповідно до положень ст. 61 Закону про банки і банківську діяльність, що має назву “Зобов’язання щодо збереження банківської таємниці”, приватні особи та організації, які при виконанні своїх функцій або наданні послуг банку безпосередньо або опосередковано отримали конфіденційну інформацію, зобов’язані не розголошувати цю інформацію і не використовувати її на свою користь чи на користь третіх осіб [3]. Отже, із наведеного можна дійти висновку, що законодавець розглядає банківську таємницю не як окремий вид інформації з обмеженим доступом, а як підвид конфіденційної інформації.

У той же час відповідно до ч. 3 ст. 61 Закону про банки і банківську діяльність банк має право надавати інформацію, яка містить банківську таємницю, приватним особам та організаціям для забезпечення виконання ними своїх функцій або надання послуг банку відповідно до укладених між такими особами (організаціями) та банком договорів, у тому числі про відступлення права вимоги до клієнта, за умови, що передбачені договорами функції та/або послуги стосуються діяльності банку, яку він здійснює відповідно до ст. 47 Закону [3].

Аналіз зазначених положень ст. 61 Закону про банки і банківську діяльність, а саме ч. 2 та ч. 3, дає можливість стверджувати, що конфіденційна інформація співвідноситься з банківською таємницею як загальне та окреме.

Як було нами зазначено раніше, конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб’єктів владних повноважень. Таким чином, вважаємо, що інформацію, яка становить банківську таємницю, не можна відносити до категорії конфіденційної. Це пояснюється тим, що:

– банківська таємниця є таємницею, а тому належить до категорії таємної інформації (інформації з обмеженим доступом);

– поширення конфіденційної інформації здійснюється за бажанням відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом. При цьому поширення (розголошення) банківської таємниці здійснюється в чітко встановлених законодавством межах, порядку та на належним чином оформлений запит належних суб’єктів. Іншими словами, власник конфіденційної інформації має право самостійно визначати режим доступу до такої інформації, коли правовий режим та зобов’язання по збереженню банківської таємниці чітко визначені законодавством.

Зважаючи на вищесказане, вважаємо за необхідне зазначити, що слід розмежовувати поняття “банківська таємниця” та “конфіденційна інформація”, адже вони мають ряд особливостей, що не можуть бути характерні один одному.

Як нами було встановлено раніше, Закон про банки і банківську діяльність визначає, що клієнтом банку може виступати будь-яка фізична чи юридична особа, що користується послугами банку. При цьому зрозуміло, що, користуючись тими чи іншими послугами банку, як як фізична, так і юридична особа, під час цього надає банку певні відомості. Це пояснюється тим, що будь-які фінансові операції або ж відкриття рахунку, отримання кредиту, відкриття депозиту тощо неможливе без передання особою певних відомостей. Іншими словами, особа, яка виступає клієнтом банку, надає відповідному банку відомості, які можуть бути віднесені до категорії конфіденційної інформації. При цьому треба мати на увазі, що відповідно до положень чинного законодавства конфіденційна інформація щодо фізичної чи юридичної особи, яка виступає клієнтом банку, поширюється за бажанням або згодою такої особи.

Аналіз положень ст. 60 Закону про банки і банківську діяльність дає можливість стверджувати, що до банківської таємниці відносяться зокрема:

- 1) відомості про банківські рахунки клієнтів;
- 2) операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди;
- 3) фінансово-економічний стан клієнтів;
- 4) системи охорони клієнтів;
- 5) інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи-клієнта, її керівників, напрями діяльності;
- б) відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація [3].

Таким чином, можна стверджувати, що конфіденційна інформація особи, яка є клієнтом банку, після того як вона стає відома банку, виступає інформацією, що має статус банківської таємниці.

Зважаючи на вищесказане, вважаємо за необхідне зазначити наступне. Поняття конфіденційності інформації клієнта банку необхідно застосовувати у тих випадках, коли мова йде про саму особу-клієнта банку. Тобто така інформація має статус конфіденційної, коли мова йде про розкриття, поширення тощо такої інформації за бажанням або ж за згодою відповідної особи. У свою чергу, інформація клієнта банку, що для нього має статус конфіденційної, після того як вона стає відома банку для останнього виступає саме банківською таємницею.

Правове регулювання банківської таємниці в Україні здійснюється не тільки відповідно до Закону про банки і банківську діяльність. Так, існують Правила зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці, затверджені Постановою Правління Національного банку України від 14 липня 2006 року № 267 (далі – Правила). Відповідно до п. 1.2 Глави 1 Правил банки зобов’язані забезпечувати

зберігання та захист інформації, яка містить банківську таємницю, з метою недопущення її незаконного розкриття. При цьому п. 1.3 Глави 2 Правил визначає, що працівники банку в разі прийняття їх на роботу підписують зобов'язання щодо збереження банківської таємниці [4].

Пунктом 1.4. Глави 1 Правил встановлено, що лише за погодженням з клієнтом банки зобов'язані відображати в договорах, що укладаються між банком і клієнтом, застереження щодо збереження банківської таємниці та відповідальності за її незаконне розголошення або використання [4].

Питання щодо порядку та меж розкриття банками інформації, що містить банківську таємницю, регламентовані Главою 3 Правил. Відповідно до п. 3.1 зазначеної Глави письмовий запит та/або дозвіл клієнта про розкриття інформації, що містить банківську таємницю і власником якої є такий клієнт, складається за довільною формою [4]. Тобто, розкриття банком інформації, що містить банківську таємницю, зокрема інформацію про клієнта банку, можливе лише із дозволу клієнта. При цьому письмовий запит (дозвіл) фізичної особи-клієнта банку має бути підписаний цією особою. Її підпис має бути засвідчений підписом керівника банку чи вповноваженою ним особою та відбитком печатки банку або нотаріально. Письмовий запит (дозвіл) юридичної особи-клієнта банку має бути підписаний керівником або вповноваженою ним особою та скріплений печаткою юридичної особи [4].

Законодавець не виключає й такої ситуації, коли запит та/або дозвіл клієнта банку може бути включений до договору про надання банківських послуг, що укладається між клієнтом і банком. У договорі також можуть бути визначені підстави та межі розкриття банком інформації, що становить банківську таємницю клієнта [4].

У той же час Глава 6 Правил містить положення щодо особливостей розкриття інформації, що містить банківську таємницю, Уповноваженому органу. Аналіз положень зазначеної Глави дає можливість стверджувати, що банки зобов'язані інформувати Уповноважений орган про фінансові операції клієнта, щодо якого в банку є мотивовані підозри про надання ним недостовірної інформації, що стосується його ідентифікації; прибуткові фінансові операції клієнта, щодо якого Уповноваженим органом прийнято рішення про зупинення його видаткових операцій [4]. Отже розголошення, поширення тощо банком банківської таємниці, а саме інформації, яка для клієнта має статус конфіденційної, можливе лише якщо така особа дає на це згоду або ж у двох зазначених вище випадках. У інших випадках поширення або ж розголошення такої інформації слід вважати незаконним і таким, що порушує права клієнта банку.

Зауважимо, що останнім часом досить широкого розповсюдження набула практика залучення банками та іншими фінансовими установами так званих “колекторських” організацій, предметом діяльності яких є реалізація права вимоги на користь банків виконання боржниками зобов'язань за кредитними договорами.

Здійснення “колекторської” діяльності передбачає передачу банками цим організаціям права вимоги на користь банків виконання боржниками зобов'язань за кредитними договорами. У свою чергу, такі дії набувають ознак передачі банком “колекторській” організації своїх прав, які виникли на підставі кредитного договору. І це незважаючи на ту обставину, що згідно положень Закону про банки і банківську діяльність банк провадить виключний вид діяльності. При цьому при передачі права вимоги банками так званим “колекторським” організаціям останнім стає відома інформація, що є банківською таємницею. Зокрема, до неї можна віднести й відомості про особу-клієнта банку, про її рахунки, їх стан, здійснені раніше фінансові операції

тощо. Вважаємо, що у даному випадку це є грубим порушенням чинного законодавства. Пояснюється це наступним.

По-перше, відповідно до ст. 32 Конституції України від 28 червня 1991 року збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди не допускається, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [1].

По-друге, відповідно до ст. 60 Закону про банки і банківську діяльність інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту, є банківською таємницею [3].

По-третє, ст. 62 Закону про банки і банківську діяльність містить виключний перелік підстав, які дозволяють банку розкривати інформацію, що становить банківську таємницю. Так, однією з підстав, за умов наявності якої розкривається банківська таємниця, є письмовий запит уповноважених органів або письмовий дозвіл власника такої інформації [3]. Отже, розкриття або ж передача інформації щодо клієнта банку з інших підстав можна вважати порушенням прав клієнта банку.

Зважаючи на вищезазначене, необхідно констатувати, що залучення банками “колекторських” організацій для вимагання виконання зобов’язань боржниками за кредитними договорами можливо лише за наявності письмового запиту або письмового дозволу боржника на розкриття банківської таємниці. За інших умов така діяльність порушує права та охоронювані законом інтереси громадян і може кваліфікуватися як злочин, передбачений, зокрема, ст. 182 Кримінального кодексу України, що передбачає відповідальність за порушення недоторканності приватного життя, ст. 189 – за вимагання, ст. 355 – за примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань [2].

Проте, якщо звернутися до чинного цивільного законодавства згоди боржника на перевід боргу новому кредитору не вимагається – достатньо тільки письмово повідомити його, що така уступка вимоги відбулася. Ст. 512 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року № 435-IV (далі – ЦК України) визначено підстави заміни кредитора у зобов’язанні. Зокрема, акцентуємо увагу на тому, що ч. 3 ст. 512 ЦК України містить положення, відповідно до якого кредитор у зобов’язанні не може бути замінений, якщо це встановлено договором або законом [6]. Колекторська компанія може діяти від імені банку (кредитора) на підставі договору доручення, комісії або надання послуг за певну винагороду. У цьому випадку разом із наданням колектору права вчинити певні юридичні дії щодо стягнення з боржника заборгованості банк передає колектору інформацію про клієнта-боржника. При цьому ст. 1076 ЦК України встановлено, що банк гарантує таємницю банківського рахунку, операцій за рахунком і відомостей про клієнта. Відомості про операції та рахунки можуть бути надані тільки самим клієнтам або їхнім представникам. Іншим особам, у тому числі органам державної влади, їхнім посадовим і службовим особам такі відомості можуть бути надані виключно у випадках та в порядку, встановлених законом про банки і банківську діяльність.

Слід звернути увагу на те, що банки на сьогоднішній день практикують безпосереднє зазначення в кредитному договорі пункту про передачу інформації про позичальника (з його згоди) третім особам для стягнення заборгованості у випадку її прострочення. Якщо ж у кредитному договорі такий пункт не передбачений, то банк не

має права передавати інформацію колектору. Але й у такому випадку також необхідним залишається надання згоди клієнта банку.

Таким чином можна стверджувати, що банк не має права розголошувати інформацію про позичальників, у тому числі про обсяг боргу, відсоткову ставку, заставу, персональні дані боржника тощо, оскільки такі дані вважаються банківською таємницею. Банк може надати таку інформацію про несумлінного боржника колекторській компанії тільки в тому випадку, якщо в кредитному договорі є відповідний пункт. І знову ж таки необхідним моментом залишається згода клієнта на передачу та розкриття такої інформації банком.

Також необхідно звернути увагу й на те, що на сьогоднішній день діяльність “колекторських” організацій на законодавчому рівні не врегульована, і у своїй діяльності такі організації досить часто порушують норми діючого законодавства України. При цьому порушення прав клієнта банку “колекторськими” організаціями вважаємо другорядним. У першу чергу відбувається порушення прав клієнта самим банком, якщо розголошення або передача інформація клієнта, що має для останнього статус конфіденційної, відбувається без його згоди. Наголосимо на тому, що останнім часом такі порушення досить розповсюджені.

Висновки, пропозиції.

Підсумовуючи викладене вище, вважаємо за необхідне зазначити наступне. Забезпечення захисту законних інтересів вкладників і клієнтів банків здійснюється у відповідності до положень Закону України “Про банки і банківську діяльність”. Питанням правового регулювання банківської таємниці та конфіденційності інформації присвячена Глава 10 Розділу III Закону про банки і банківську діяльність. При цьому необхідно розмежовувати поняття “банківська таємниця” та “конфіденційна інформація”, адже вони мають ряд особливостей, що не можуть бути характерні один одному.

Аналіз положень чинного законодавства дає можливість стверджувати, що поняття конфіденційності інформації клієнта банку необхідно застосовувати у тих випадках, коли мова йде про саму особу-клієнта банку. Тобто така інформація має статус конфіденційної, коли мова йде про розкриття, поширення тощо такої інформації за бажанням або ж за згодою відповідної особи. У свою чергу, інформація клієнта банку, що для нього має статус конфіденційної, після того як вона стає відома банку, для останнього виступає саме банківською таємницею.

Зважаючи на ту обставину, що з того моменту, коли особа стає клієнтом банківської установи, останній стає відомою конфіденційна інформація клієнта, не виключається можливість порушення самим банком конфіденційності такої інформації. Досить яскравим прикладом такого порушення може бути передача права вимоги банками за кредитними договорами клієнтів так званим “колекторським” організаціям, коли останнім стає відома інформація, що є банківською таємницею. Зокрема, до неї можна віднести й відомості про особу-клієнта банку, про її рахунки, їх стан, здійснені раніше фінансові операції тощо. Вважаємо, що у даному випадку це є грубим порушенням чинного законодавства.

Необхідно також констатувати, що залучення банками “колекторських” організацій для вимагання виконання зобов’язань боржниками за кредитними договорами можливо лише за наявності письмового запиту або письмового дозволу боржника на розкриття банківської таємниці. За інших умов така діяльність порушує права та охоронювані законом інтереси громадян

Використана література

1. Конституція України : Закон України від 28.06.96 р. № 254/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.01 р. № 2341-ІІІ. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.00 р. № 2121-ІІІ. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
4. Про затвердження Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці : Постанова Правління Національного банку України від 14.07.06 р. № 267. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0935-06>
5. Про інформацію : Закон України від 02.10.92 р. № 2657-ІІІ. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.03 р. № 435-ІІІ. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

~~~~~ * * * ~~~~~